

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА
ОСНОВНЕ АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ

**ОБЛИЦИ НАСИЉА У ОДБОЈЦИ КАО БЕЗКОНТАКТНОМ
СПОРТУ**

Завршни рад

Студент:

Теодора Бошковић

Ментор:

Др Сандра Раденовић, ван.професор

Београд, 2022.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА
ОСНОВНЕ АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ

**ОБЛИЦИ НАСИЉА У ОДБОЈЦИ КАО БЕЗКОНТАКТНОМ
СПОРТУ**

Завршни рад

Студент:
Бошковић Теодора

Број индекса: 134/2017

Комисија за оцену и одбрану завршног рада:

1. Др Сандра Раденовић, ван. професор – ментор
2. Др Милош Марковић, ванредни професор
3. Др Никола Мајсторовић, доцент

Београд, 2022.

САЖЕТАК

Насиље у спорту представља један од веома присутних и истраживаних проблема у социологији спорта као посебној социолошкој дисциплини (Павловић & Вејновић, 2014; Нешић, Раденовић, 2016). Многи спортови подразумевају директан физички контакт између спортиста приликом спортског надметања и укључују одређени степен физичког насиља, при чему постоји нешто што се зове добрим понашањем спортиста. Под добрим понашањем спортиста се подразумева ниво физичког насиља који је у оквирима општих, институционално постављених, друштвено прихватљивих, правила спортског надметања и у границама такмичарских правила конкретне врсте спорта. Међутим, уколико примена насиља од стране спортиста пређе овако постављене границе, то се онда може говорити о насиљу у спорту, као облику девијантног понашања. Оваквом облику, друштвено неприхватљивог и опасног насилничког понашања, спортисти прибегавају како би повредили противничког играча, а некада само ради застрашивања противника, а са крајњим циљем остваривања победе у спортском надметању, при чему појединачни или групни догађаји насилничког карактера могу бити део тактике тренера, а некада и самих спортиста. Уколико, у овом случају, насиље спортиста не буде у довољној мери испољено, спортиста може бити изложен некој врсти казне. У овом раду се кроз представљање једне богате тимске спортске игре као што је одбојка на адекватан начин приказује потенцијалне врсте и облици насиља који су све присутнији у пракси, а којима није посвећена адекватна пажња у научним истраживањима. Сваки од наведених облика се морају посматрати посебно али и сагледавати као целина у контексту самог спорта. Цео савремени свет спроводи озбиљне напоре да се сузбије насилничко понашање у спорту и на спортским догађајима.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: спортисти, физички контакт, девијантно понашање, спортско надметање, насилнички карактер, сузбијање насиља.

САДРЖАЈ

1. УВОД	5
2. Теоријски оквир рада	6
2.1. Појмовно одређење насиља	6
2.2. Феноменологија насиља у спорту	7
2.3. Узроци и теоријска објашњења насиља у спорту	14
3. Предмет, циљ и задаци рада	17
3.1. Карактеристике савремене одбојкашке игре	18
3.2. Специфичности конфликтних релација у одбојци	19
3.3. Интраперсонални конфликти (конfliкти унутар једне личности)	20
3.4. Интерперсонални конфликти у спортским организацијама	21
3.4.1. Конfliкти у одбојци на релацији тренер-спортиста	21
3.4.2. Конfliкти у одбојци на релацији спортиста-спортиста	23
3.5. Интергрупни сукоби у спортским организацијама	25
3.5.1. Конfliкти у одбојци на релацији екипа-стручни штаб	26
3.5.2. Конfliкти у одбојци на релацији екипа-судијски тим	26
3.6. Насилничко понашање публике на спортским догађајима	27
4. Методе рада	30
4.1. Анализа и критички осврт на поједина лична искуства о насиљу у одбојци	30
4.2. Анализа интервјуа чланова одбојкашке организације	31
4.3. Потенцијална решења за сузбијање насиља у спорту	38
5. ЗАКЉУЧАК	41
6. ЛИТЕРАТУРА	42

1. Увод

Развојом савременог друштва спорт постаје доступан широким друштвеним слојевима. Он постаје универзално средство у креирању и остваривању вредности којима се мењају друштва, развија национална кохезија, интегрише више националних и државних интереса. И као што са једне стране, подстиче везивање различитих група, нација и култура, истовремено у спорту се појављују различити облици насиља, недоличног и недопустивог понашања. Насиље у спорту постоји од времена када је настао спорт. Ради се о вишедимензионом феномену који је широко распрострањен у друштву и који има различите појавне облике. Он се одређује као кршење правила спорта, уз наношење штете, при чему једно такво понашање не тежи остваривању циља самог спорта. Насиље и агресија представљају два иманентна чиниоца који су присутни у данашњим временима. Као акти интерперсоналне агресије не само да се толеришу већ се подражавају са ентузијазмом од стране одређених друштвених група. Спорт би пре свега требао да буде игра чији је циљ развој потенцијала појединца и стварање зрелих и самоактуелизованих личности који не изражавају потребу за насилним понашањем. У овом раду се кроз представљање једне богате тимске спортске игре као што је одбојка на адекватан начин приказује потенцијалне врсте и облици насиља који су све присутнији у пракси, а којима није посвећена адекватна пажња у научним истраживањима. Сваки од наведених облика се морају посматрати посебно али и сагледавати као целина у контексту самог спорта. Цео савремени свет спроводи озбиљне напоре да се сузбије насилничко понашање у спорту и на спортским догађајима. Сав научни, стручни и спортски потенцијал укључен је у проналажења начина за борбу против ових девијантних појава у спорту и на спортским догађајима и том проблему прилазе веома сериозно и студиозно.

2. Теоријски оквир рада

2.1. Појмовно одређење насиља

Као појава изузетно дугог трајања насиље има велику важност не само у људској еволуцији и историји, већ у савременом деловању. Иако човек савременог доба живи у значајно измењеном животном окружењу, насиље је остало веома присутно обележје његовог живота, ескалирајући у различите облике чијом се манифестацијом угрожавају виталне сфере функционисања (Bjelajac & Matijašević, 2013, p. 409). Због ове чињенице, чије разумевање и идентификовање није политички неутрално, суочени смо са многобројним дефиницијама и интерпретацијама самог насиља, његових узрока и начина на које се могу изучавати. Као и у многим другим случајевима у друштвеним наукама не постоји универзално прихваћена, усаглашена дефиниција насиља. Поједини аутори чак сматрају да би прецизно дефинисање насиља ограничило наше увиде у његове многоструке форме, па је ради очувања креативног промишљања о насиљу неопходно усвојити флуидну дефиницију (Stanko, 2003).

Ипак у литератури не постоји консензус у дефинисању насиља треба поменути да је крајем 60-их и почетком 70-их година XX века практично постигнута сагласност о томе да се насиље може свести само на физичко насиље. То значи да су се истраживачи удаљили од редукционог присупа насиљу који је овај феномен сводио само на облике директног физичког наношења повреда. Редукционистички приступ и даље постоји, нарочито у правним и законским дефиницијама, или оним из области практичних политика. Концепт насиља представља важно полазиште у проучавању ризика у безбедности људи и претњи тој безбедности, али и хеуристички плодно средство за истраживање узрока, механизма и последица које воде стању изразите егзистенцијалне угрожености друштвених актера (Vojinović D, 2015).

Светска здравствена организација, дефинише насиље као „намерну употребу физичке силе или моћи, у актуелном облику или као претњу, против себе, друге особе, групе или заједнице, која резултира повредом или је веома вероватно да ће резултирати повредом, смрћу или психолошком штетом, тешкоћама у развоју или депривацијом.“ (WHO, 2002). Насупрот томе, у савременим проучавањима преовлађује настајање да се насиље разуме као сложен феномен у својим вишеструким облицима. Насиље је облик агресивног понашања према другој особи, себи или имовини (Popović prema Zenzerović Šloser, Jurman, 2014:10). Насиље се дефинише као облик социјалног односа - као утицај. Стога оно подразумева актере (субјекат и објекат) и акцију – „актера који врши утицај, актера који је под утицајем, утицај и начин вршења утицаја“ (Galtung, 1969: 169). Уз овакву дефиницију насиље постаје много сложенији предмет истраживања чије дефинисање „потенцијалних остварења“ може бити веома проблематично, посебно уколико се удаљимо од основних соматских аспеката људског живота. (Galtung, 1969: 169).

Постоје два главна облика насиља, а то су *физичко и вербално насиље*. Физичко насиље најлакше се уочава, а укључује ударање, штипање, чупање, (Bilić, 2003), спутавање другога телесним додиром, гушење, дављење, закључавање у собу, наношење бола другим лицима.

2.2 Феноменологија насиља у спорту

Развојем грађанског друштва спорт постаје доступан широким друштвеним слојевима - он се професионализује, комерцијализује и политизује и постаје средство и начин да се одвуче пажња људи од њихових свакодневних проблема. У савременом друштву спорт је игра, друштвена институција и облик друштвености. Насиље у спорту представља рефлексију стања у друштву и целокупних друштвених односа. Ако сагледамо историјски контекст, овај феномен постоји од кад постоји и спорт као облик игре.

Спорт је врло популаран у савременом друштву. Његови облици и насиље, као његов иманентни пратилац, прилагодили су се савременим трендовима. Конкуренција, комерцијализација, масовност, оствареност и отуђење учинили су да спорт постаје врста

индустрије и генератор насиља у коме доминирају утилитаристичке и милитристичке вредности наспрам хуманистичких (Vojinović D, 2015).

Насиље у спорту спада у вишедимензионалан феномен који се јавља у већини спортова и има различите појавне облике. Они се разликују према субјектима насилног понашања и објекту који се напада или је на неки начин угрожен, те месту и времену дешавања. Стереотипно је мишљење да се насиље у спорту искључиво везује за понашање спортске публике. То је само једна страна овог феномена.

-С тим у вези Грант наводи следећу типологију насиља у спорту (Грант према Ђорђић 2014.):

- ❖ *насиље гомиле*
- ❖ *насиље међу спортистима*
- ❖ *насиље мас-медија*
- ❖ *сексуално насиље у спорту*

-Насиље гомиле

Када је реч о насиљу у спорту, обично се мисли на ову врсту насиља, иако је она само један сегмент овог феномена. Највећи број радова на тему насиља управо се односи на ову проблематику. Ова врста насиља у спорту привлачи велику медијску привлачност и пажњост јавности. Бројни су примери који описују овакав тип насиља. Као један од њих показује управо Одбојкашка утакмица која се одиграла између одбојкаша прве лиге Турске (фебруар 2022.) у коме је при резултату 20:21 у „тај брејку“ петог сета судија погрешно досудио поен након сервиса играча домаће екипе.

Након тог поена дошло је до грубих речи и физичког контакта између играча, тренера обе екипе да би као кумулативан чин свега улетела публика у терен коју су на крају припадници полиције морали да удаље са терена.

сл.бр.1 а) и б)-пример насиље гомиле у одбојци.
 Преузето и модовиковано према <https://www.youtube.com/watch?v=J-rIcIQw60>

-Насиље међу спортистима

Ради се о насиљу које подразумева недозвољени физички контакт. То је релативно чест облик насиља, посебно у колективним спортовима. Као један од бројних примера приказан је пример кошаркашке утакмице између КК Партизана и КК Црвене Звезде одигран 14.јуна 2014.године у Београду. Утакмица је праћена инцидентима кулминација се десила када је дошло до физичког обрачуна двојице супарничких играча. Након тога је уследила општа туча на терену.

Сл.бр.2. а) и б) – пример насиља међу спортистима. Преузето и модификовано према <https://www.rts.rs/page/sport/sr/story/37/kosarka/1623489/opsta-tuca-na-terenu-zvezda-pobedila.html>

-Сексуално насиље

Сексуално насиље у спорту над млађим играчима од стране тренера или надређених. Овде се посебно мисли на проблем сексуалног насиља према деци и омладини у колективним спортовима. О овом појавном облику насиља везаном за спорт почиње да се говори тек пре неких тридесет година. Тим сазнањима долази до промене устаљене парадигме о сексуалном насиљу мушкараца, као извршилаца, и жена, као жртви. Тиме се указује на учесталост сексуалног насиља према деци мушког пола (Hartill, 2009).

-Као један од примера оптужба за сексуалног насиља у спорту можемо узети случај када је селектор одбојкашке репрезентације Хрватске 2017. године пријављен за сексуално узнемиравање једне играчице чији наводи су били да је селектор прешао границу пристojности додиривао је и узнемиравао после чега је играчица одмах позвала своје родитеље. Након ових навода селектор је поднео моменталну оставку, а као разлог навео је здравствене проблеме, избегавајући да коментарише ове оптужбе (сл.бр.3).

Сл.бр.3. а) и б) – пример тренера оптуженог за сексуално насиље. Преузето и модификовано према <http://www.zurnal.rs/odbojka/reprezentacija/53403/skandal-u-hrvatskoj-selektor-dodirivao->

-Насиље мас-медија

Реч је о насиљу које је инструментализовано и мотивисано од стране средстава јавног информисања а имплицира –некоректно и непрофесионално извештавање. Телевизијско насиље поседује способност ефектне социјализације, јер норме, вредности и ставови брзо допиру до свести гледалаца и гледаоци их рихватају као сопствене.

Медији значајно доприносе формирању навијачких субкултура, хомогенизацији публике, уобличавању потенцијалних опасних стереотипа и уз све то нуде широку палету образаца насилног групног понашања. Мас медији, свакодневним приказивањем борилачких спортова попут ММА где су елементи насиља главни смисао ових борби, негативно утичу на младе и постали су средство у васпитању деце и младине, у њиховом прихватању насиља као нормалне и свакодневне борбе (Vejnović D, 2014).

-Насиље поводом спорта

Насиље поводом спорта дешава се ван спортских терена и има велики конфликтни потенцијал према верским и етничким друштвеним групама. Као један скорашњи пример у којем је приказан национализам и етноцентризам показује случај у којем је најбољи фински одбојкаш Лаури Керминен избачен из репрезентације зато што је из финансијских разлога одбио да напусти клуб за који тренутно игра у Русији („Динамо“ Moscow). Држава и Савез нису стали уз спортисту и разумели овог сјајног одбојкаша и тиме показали колико је политика дубоко продрла у свет спорта.

сл. бр.4 а) и б)-пример насиља поводом спорта. Преузето и модификовано према <https://nova.rs/sport/ostalo/odbojka-izbacen-iz-reprezentacije-igra-u-rusiji-zatvor/>

-Мобинг над спортистима

Овом типу насиља није посвећено довољно пажње коју заслужује. Најчешће се ради о мобингу од стране тренера или управе клуба, спортског тима према појединцу или је реч о мобингу над тимом. Мобинг се дефинише као непријатељски или неетички вид комуникације који потиче од једне или више особа, систематски је усмерен против појединца који се, због тога налазе у беспомоћној и незаштићеној ситуацији (Најнс Лејман, 1980). Овакви поступци се непрестано понављају и непријатељског су карактера услед чега долази до последица менталне, психосоматске и друштвене природе.

-Према начину овај тип насиља се дели на нападе на лични изглед и нападе на психичко здравље. Надаље могући је тзв. вертикални и хоризонтални мобинг.

-Мобинг се иначе одвија у неколико фаза:

- 1.фаза- *нерешеног сукоба, поремећених међуљудских односа*
- 2.фаза- *потиснуте агресије која прераста у психотерор*
- 3.фаза- *жртва се обележава и постаје кривац*
- 4 фаза -*жртва се очајнички бори за опстанак*
- 5.фаза- *дуготрајни поремећаји, самоубиство*

Нека понашања у спорту имају све карактеристике мобинга: преоптерећење на тренинзима, психичко и физичко иживљавање у виду увреда, прекид комуникације, губитак места у тиму које му објективно припада, економски притисци у виду неиспуњавања уговорних обавеза, отказ и сл. Различити облици мобинга над спортистима доводе до нагомилавања беса и фрустрације које ескалирају у вербално или физичко насиље на спортским теренима, шаљући негативну слику јавности. Као скорашњи пример можемо поменути случај двеју Бањалучке кошаркашице које су биле изложене мобингу од стране селектора тима Јаснеа Слишкова за којег су наступале (U14). Овај проблем надвио се над целим кошаркашким савезом који је покренуо дисциплински поступак против селектора.

Сл.бр.5 а)и б)- пример мобинга над спортистима. Преузето и модификовано према <https://lolamagazin.com/2022/09/11/slucaj-mobinga-nad-banjaluckim-kosarkasicama-u-pat-poziciji/>

Комбинација више наведених појавних облика

У пракси су забележени догађаји који обухватају различите типове насиља из наведене типологије. Најчешће је реч о комбинацији насиља над спортистима на терену, праћених насиљем публике или обратно. Таква дешавања могу да воде у насиље ширих размера ван спортских терена. Ради се дакле о насиљу поводом спорта из предложене типологије, као и насиљу мас медија који пласирају запаљиве информације. Као пример можемо узети тзв. „Фудбалски рат“ између Салвадора и Хондураса. Наиме, у чувеној фудбалској такмици која се одиграла већ давне 1969. године између две већ поменуте екипе која је

завршена резултатом 1:0 за домаћи тим (Хондурас), прерастао је у политички рат који се одразио на живот многих невиних људи (Rišard K, 2019).

*сл.бр.б а) и б)- пример „Фудбалског рата“
преузето и модификовано према <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-48785762>*

2.3. Узроци и теоријска објашњења насиља у спорту

Криминогени фактори делују на генезу криминалитета, те се тај процес њиховог деловања у литератури назива криминогенеза (Констатиновић – Вилић, Николић – Ристановић, Костић, 2012: 337-338). Под криминогеним факторима се подразумевају објективни и субјективни чиниоци који делују у процесу настанка, формирања и коначне реализације криминалитета као масовне друштвене појаве и појединачног понашања.

Међу најважније спољне- објективне узроке, како насиља уопште, тако и насиља у спорту, наводе се рат и економска криза.

Међутим, примери појединих европских држава на чијим територијама нису вођени ратови више од седамдесет година, попут Енглеске, Италије, Белгије, а које имају проблема са насиљем у спорту и у којима, све до велике економске кризе која је почела 2008. године, није било већих економских проблема, јасно показују да би било крајње површно када бисмо појединим факторима, као што су рат и економска криза, дали апсолутан значај у односу на друге факторе. Евидентно је да су ратови и економске кризе значајни чиниоци који могу да, у корелацији са осталим факторима, доведу до значајног повећања степена свих видова насиља у друштву, али сваком проблему се мора приступити засебно, како приликом његове анализе, тако и решавања, уважавајући све

специфичности социјалне, економске и политичке стварности конкретног друштва и међусобне повезаности, условљености.

Насиље у спорту представља продужетак агресије физичким средствима, при чему постоје три основне теорије за објашњење насиља у спорту: **биолошка, психолошка и социолошка**. **Биолошке теорије** сматрају да агресија, како код животиња, тако и код људи има своју функцију у домену очувања врсте, омогућавања да најснажнији добију потомство, обезбеђења реда у заједници. **Психолошке теорије** су засноване на становишту да човек насиљем одговара на разне фрустрације, при чему је агресија која се јавља као њихова последица, ситуационог карактера. У контексту спортског надметања, фрустрација може настати као последица више фактора попут: лоше игре, повреда које онемогућавају оптималне перформансе код играча, незадовољство гледалаца и многих других фактора. (Bilić, V. 2018). У домену социолошких теорија, **теорија социјалног учења**, "Social learning theory", Алберта Бандуре (Bandura A, 1977), насиље у спорту објашњава кроз учење агресивног понашања преко модела за опонашање, при чему се овакво понашање оснажује путем система награда и казни, а млади спортисти сматрају да су спортски "хероји", модели чије понашање треба да имитирају. Сходно овој теорији, људи (посматрачи) посматрањем понашања других људи (модела), следе такво њихово понашање кроз прихватање одређених поступака (учење по моделу/узорку). Централни аспект ове теорије, јесте да нам само учење одређеног облика понашања од стране одређене особе, не говори ништа о последицама тог понашања. Према овој теорији, свака особа је у стању да уочи везу између извршења неке радње и њених вероватних-очекиваних последица. Насилничко и недолично понашање је подложно одређеним препрекама, попут општеприхваћених друштвених норми понашања, страху од казне, освете и других нежељених последица таквог понашања, непријатног осећаја "гриже савести" и страха, који спречавају насилничко и недолично понашање. Према томе, да ли ће се, на основу наученог модела одређеног облика понашања, такво понашање и заиста испољити зависи од многих чинилаца, а пре свега од сличности ситуације, поседовања одговарајућег средства за имитацију (нпр. поседовање оружја или опасног оруђа) и предвиђања.

Теорија структуралног насиља је једна од данас најразвијенијих социолошких концепција о факторима криминалитета, која сматра да је агресивно понашање последица животних фрустрација, али инсистира на социјалној структури као њиховом примарном извору (Dahrendorf, 1968: 151-179). Под структуралним насиљем подразумева се свако угрожавање људских потенцијала и могућности самоостваривања, економском или политичком структуром.

3. Предмет, циљ и задаци рада

-Предмет рада јесу облици насиља у одбојци као безоктактном спорту. Путем социолошких, теоријских и практичних сазнања у раду ће бити приказани доминантни облици насиља у одбојкашкој спортској игри. Такође, кроз анализу мишљења и уверења спортских актера о ситуационим факторима који се везују за природу саме спортске игре, биће образложени различити облици насиља у одбојци као тимском и безоктактном спорту.

-Циљ рада

Основни циљ рада јесте да се кроз разматрање свих релевантних теоријских становишта везаних за ову тему, кроз примере из праксе у одбојкашкој спортској игри, интервјуисањем спортских субјеката (тренери, судије, играчи, родитељи играча...) изврши процена и евалуација различитих облика насиља у одбојци.

Још један од циљева рада јесте указивање на негативан утицај различитих облика насиља и његов прогресиван пораст у сфери спорта; указивање на најефикасније начине сузбијање насиља у спорту кроз приказ и евалуацију савремених сазнања из области спортских наука, стављајући посебан акценат на тимски и безоктактни спорт као што је одбојка.

-Задаци рада

-Анализа и критички осврт на постојећа сазнања о насиљу у савременом спорту

-Утврђивање узрока који доводе до појаве насиља;

-Конструисање нестандаризованог упитника за спровођење кратког интервјуа (интервјуисати тренере, играче, публику, родитеље играча) на тему проблема насиља у одбојци.

-Указати на значај фер-плеја и коректне игре.

-Дати закључна разматрања и потенцијална решења за сузбијање проблема

3.1. Карактеристике савремене одбојкашке игре

Одбојка је полиструктурална, комплексна, колективна спортска игра која пред играче поставља бројне захтеве дефинисане правилима и структуром игре. Спада у један од најпопуларнијих и најтрофејнијих спортова (Роџек S, 2015). То је спорт који својом специфичношћу привлачи пажњу свих структура становништва, игром на мрежи која нема директан контакт са противником али захтева завидну брзину, перцепцију и антиципацију покрета. Она на посебан начин обликује људски живот и кретање. Настала је из потребе да се реше практични проблеми телесног развоја, одређених облика понашања, те проблем духовних и моралих вредности. Модерна одбојка, у циљу постизања врхунских резултата захтева висок степен тренажне и такмичарске припремљености спортиста. Као и остале спортске гране, изискује одређени ниво морфолошких и моторочких функција, како би играчи успешно деловали у ситуационим условима. Из наведеног јасно је да је неопходно теоријско истраживање и практична провера поменутих специфичности појединих морфолошких карактеристика. Одбојка тренутно спада у једну од најлепших и најпопуларнијих колективних спортова код женске популације, што је потврђено масовношћу, резултатима и добром организацијом. Она спада у групу спортских игара на мрежи и специфичнија је по томе што је једина тимска игра у овој категорији, ако се изузму дуел игре у тенису, стоном тенису и бадминтону. Да би разумели њену специфичност, неопходно је објаснити карактеристике освајачких игара и игара на мрежи. Код освајачких игара тимови освајају поене тако што морају да пренесу лопту или неки други пројектил на територију противничке екипе, те да шутирају у непокретан објекат (гол, кош) односно пренесу лопту преко линије (нпр. рагби). Решавање нападачких и одбрамбених проблема захтева сличне тактичке вештине и принципе у различитим освајачким играма, иако су техничке вештине за њихово остваривање различите. Кретање без лопте је основна карактеристика освајачких игара. Пошто су противничке екипе одвојене мрежом, не постоји дуел игра (ако се изузме гурање у блоку). Поред ове карактеристике, због врло кратког контакта са лоптом, одбојку карактерише веома велика повезаност техничких елемената, односно фаза игре (пријем-дизање-смеч) тако да елемент који је лоше изведен узрочно делује на елементе који следе.

У одбојци кључну улогу има игра без лопте, односно способност перцепције и антиципације, не би ли играч стао у оптималну позицију да се одбрани (фаза одбране) односно да нападне (фаза напада) или да брзо пређе из фазе одбране у фазу напада (фаза транзиције) и обрнуто.

сл.бр.7 а) и б)-одбојка

преузето и модификовано према <http://www.zurnal.rs/odbojka>

3.2. Специфичности конфликтних релација у одбојци

-Конфликти који се догађају у самој спортској организацији према (Rahimu M.A, 1997) називају се интерни и могу бити:

-интерперсонални
-интрагрупни

-интраперсонални
-интраорганизациски

3.3. Интраперсонални конфликти (конфликти унутар једне личности)

Због чињенице да су манифестације интраперсоналног конфликта слабо видљиве, идентификовање и управљавање њиме је знатно отежано. На путу ка остваривању врхунских спортских резултата, спортиста од свог унутрашњег сукоба, који се огледа у супростављености потреба-мотива за остварење постављених циљева, као и са реалношћу одрицања (Томић, 2007).

- Kurt Lewin (Lewin, 1935) је посебно проучавао конфликти мотива и према њему постоје три групе конфликта:

- **Конфликти двоструког привлачења**- јавља се у ситуацијама у којима појединац треба да се определи за један од два подједнако привлачна позитивна циља (нпр. одбојкаш има понуду два клуба и треба да се одлучи који ће прихватити). У тренутку када је спортисти један циљ привлачнији од другог конфликт почиње да се решава.
- **Конфликт двоструког одбијања**- односи се на ситуације у којима нас истовремено одбијају два негативна циља, када смо приморани да одаберемо мање „зло“ (нпр. одбојкашица мора да продужи уговор са клубом или ће је клуб пребацити у Б тим).
- **Конфликт истовременог привлачења и добијања**- настаје у ситуацијама када нас један циљ истовремено привлачи и одбија. Постоји само један али амбивалентан циљ (нпр. одбојкашица се налази у искушењу да ли да користи симулативна средства како би остварила резултат који јој решава егзистенцијална питања уз опасност трајног оштећења здравља).

3.4. Интерперсонални конфликти у спортским организацијама

Интерперсонални конфликти у спортским организацијама могу се појавити на релацији тренер-спортиста, спортиста-спортиста итд. Ово је тип конфликта који је најраспрострањенији у спортским организацијама, а његово успешно решавање подразумева посебну врсту знања, вештина и ангажовања. Динамика интерперсоналних контаката као и начин управљања овом врстом конфликта утиче на динамику и кохезивност групе, а самим тим и на ефикасност групе.

3.4.1. Конфликти у одбојци на релацији тренер-спортиста

Конфликти на релацији тренер-играч са теоријског аспекта нису довољно проучавани. Поред заједничког општег става стручњака у области спорта мора да постоји „добра атмосфера у тиму“ представља предуслов за остваривање заједничких циљева, важно је рећи да је веома тешко истраживачки одговорити на проблеме који се односе на последице конфликта, посебно дисфункционалних (нпр. колико је изгубљено времена и енергије, нанете штете клубу, утицај конфликта на мотивацију чланова итд.) Као један од кључних фактора појаве конфликта у одбојкашкој игри подразумева стручност тренера која обухвата: методе тренирања, организацију рада, познавање игре са техничко-тактичког аспекта, способност подучавања, практичне примене знања. Играчи лако препознају да ли тренер зна и верује у то што ради, или их убеђује да они верују у то што он ради. Недовољно развијене комуникационе вештине тренера могу довести до губитка поверења од стране одбојкаша и последично до настанка конфликта. Фаворизовање појединих играча може бити узрок настанка интерперсоналних сукоба на овој релацији. Са друге стране импулсивност тренера ће имати различит утицај на сваког играча. Емотивну импулсивност тренера посматрамо у односу на корелације које су повезане са нивом стреса, анксиозношћу и напетосту (нпр. одбојкашица боље игра код једног него код другог тренера).

Деградирање улоге спортисте од стране тренера, такође може бити потенцијалан узрок настанка конфликта. Концепт улоге је веома значајан за функционисање спортске екипе. У спорту се дешава да настане конфликт на релацији тренер-тим. Обично он настаје као последица неусклађености тренера и његових захтева са тимом, неконзистентан тип вођења групе или препознавање значајних потреба групе. Поједини тренери примењују стратегију вештачког конфликта на релацији тренер-играч.

-Као један од примера *конфликтних ситуација* које су се десиле између одбојкашице и тренера помиње се скорашњи пример где је тренер руског одбојкашког тима „Локомотива“ из Калињграда, Андреј Воронков назвао противничку играчицу погрдним именом, што је одјекнуло у руским и светским медијима. Због оваквог поступка и непримереног понашања тренер који је потпао под облик расистичког понашања добио је суспензију и озбиљну новчану казну (сл.бр.8).

сл.бр.8.а) и б) -пример конфликтне ситуације „тренер-играч .Преузето и модификовано према <https://sportal.blic.rs/odbojka/rus-je-nazvao-majmunom-a-onda-mu-je-odgovorila-necu-da-se-spustam-na-taj-nivo/>

-Као други пример овог типа конфликта споменућемо инцидент који се догодио на мушкој сениорској одбојкашкој утакмици у Крагујевцу 2020.године, где је тренер ОК „Ниша“ шутнуо свог играча Милоша Антонића. Овакава потез сматра се неспорским и непримереним понашањем тренер према свом играчу. Уз помоћ ОССРБ-а случај је решен споразумно у просторијама Одбојкашког савеза, у духу „фер плеја“ потписан је споразумно примирење и тренер Драган Светозаревић се јавно извинио поменутом играчу. (сл.бр.9)

Сл.бр.9.а) и б) -конфликтна ситуација ОК „Ниш“. Преузето и модификовано према <https://www.juznevesti.com/Sport/Trener-i-odbojkas-se-pomirili-nakon-incidenta-Svetozarevic-suspendovan-daljeg.sr.html>;

3.4.2. Конфликти у одбојци на релацији спортиста-спортиста

Конфликти на овој релацији су најбезазленији са аспекта утицаја на групну динамику и због своје „мале екстензивности и због тога што подлежу спонтаним корекцијама групе, тренера, самог радног процеса, такмичења“ (Vukotić M, 2016). Међутим, запуштен конфликт на овој релацији може довести до поларизације екипе и стварања конфликтних ситуација са негативним последицама. Најчешћи узрок настанка конфликта између играча наводе ривалитет и то више на спортском него на личном плану. Ривалитет у спортским тимовима се може појавити по неколико линија. Ривалитет по линији заједничке играчке у тиму можда најчешћи узрок сукоба. Такође један од узрока конфликта може бити ривалитет по линији вођства, који настаје између стварног и формалног вође (Vukotić M, 2016). Специфичност тренерске улоге у конфликтима између спортисте није само у решавању интерперсоналних проблема са подређенима кроз тражење узрока и фактора који су утицали на настанак сукоба, већ и трансформације негативних токова у позитиван исход. Када су у питању исти актери (спортисти) може настати конфликт на релацији спортиста-тим, који је доста опаснији за односе у групи али и за успешност тима, од сукоба између два играча.

- Као један од скорашњих примера који је уздрмао свет одбојке био је управо сличај наше репрезентативке Сање Ђурђевић у Лиги Нација у мечу против селекције Тајланда у коме је играчица у једном моменту „ искосила очи „ рукама и расистички опонашала Тајланђанке. Одбојкашица се после меча извинила Тајланђанкама. За овакав потез уследила је суспензија и казна већ поменуте играчице. (сл.бр.10)

*сл.бр.10.а) и б)-конфликтна ситуацијана на релацији „спортиста-спортиста“
преузето и модификовано према <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-57424888>*

-Као још један пример помиње се скандал на утакмици између репрезентације Ирана и Пољске у другом колу групне фазе ОИ у Rio de Janeiro. У врло драматичном мечу који је завршен резултатом 3:2 у сетовима за Пољску, била је испуњена бројним неизвесним поенима а један од њих кулминирао је сукобом између играча две поменуте селекције. Смеч Иранског играча Гаемија заршио је у ауту, испоставило се да лопта није дотакла никога у блоку. Пољски репрезентативац Курек и Кјубак су својим гестикулацијама провоцирали ривала, док је остатак победничке екипе славио, што је била кап која је прелила чашу.

сл.бр.11. а) и б) -конфликтна ситуацијана на релацији „спортиста-спортиста“
преузето и модификовано према <https://sportske.net/vest/olimpijada/oi-umalo-tuca-na-odbojkaskoj-utakmici-271774>“

3.5.Интергрупни сукоби у спортским организацијама

Интергрупни сукоби унутар организације могу се појавити на релацији екипа-судије, играчи-судија, стручни штаб-екипа итд. Ове врсте сукоба, по правилу имају дужу предисторију и када се појаве то значи да су пропуштене ситуације на којима су могли бити успешно решени. Много се ређе јављају него унутрашњи и интерперсонални конфликти, али је карактер ових конфликтних релација озбиљна претња на само емоционалној клими у спортској организацији него и њеној ефикасности. С аспекта проучаваног проблема, релација која по последицама има највећи утицај на резултате спортског клуба је сукоб између две групе унутар спортске екипе (два клана). Посебни интереси „кланова“ проузроковани неком врстом незадовољства, најчешће доводе до унутаргрупних сукоба и поларизације групе. Карактер унутаргрупних конфликта је мање или више интезиван и отворен, од ширења лажних гласина па до веома озбиљних сукоба који се јављају између ових група.

3.5.1. Конфликти у одбојци на релацији екипа-стручни штаб

У невероватном мечу који је био одигран 2016. године између екипе Перуђе и Лубеа, обележио је сукоб између два противничка играча и уједно најбоља играча у нашој репрезентацији Александра Атанасијевића и Ивана Миљковића који се десио у трећем сету после једне „аут-дилеме“ када су тимови и стручни штаб обе екипе ушао у жустру расправу. Сукоб је умало прерастао у општу тучу па је и помоћни арбитар морао да се умеша како би смирио страсти и омогућио безбедан наставак меча. (сл.бр.12)

сл.бр.12 а) и б).-конфликтна ситуацијана на релацији „екипе- стручни штаб
преузето и модификовано према <https://www.telegraf.rs/sport/2109613-umalo-tuca-na-odbojci-miljkovic-i-atanasijevic-bas-nervozni-video>

3.5.2. Конфликти у одбојци на релацији екипа-судијски тим

Као пример ове врсте конфликта можемо видети у мечу квалификација за ЕП 2023. између Грчке и Хрватске, у коме је Грчка убедљиво победила Хрватску пред својим навијчима 3:0. Утакмица је пропраћена инцидентом између играча противничких екипа и судије. Након једног блока грчког играча, средњи блокер хрватске репрезентације Иван Михаљ прошао је испод мреже на противничку половинз како би се распрвио са Грком. Цела екипа је ушла у жесток дуел да би на крају и судија морао да реагује. На крају је меч настављен, а судија је играчима поделио црвене картоне. (сл.бр.13)

сл.бр.13 а) иб).-конфликтна ситуацијана на релацији „екипа- судија“. Преузето и модификовано према <https://mondo.ba/Sport/Ostali-sportovi/a1159612/Svadja-na-odbojkaskoj-utakmici-Hrvatska-Greka.html>;

3.6. Насилничко понашање публике на спортским догађајима

Публика може имати снажан утицај на мотивацију спортиста. Са друге стране, непријатељска публика обично доводи до повећане анксиозности, а такође може довести до агресивног понашања играча. Она може имати снажан утицај на играче,на овај или онај начин, али понекад само једна особа у публици може утицати на перформансе спортисте. Тачније, утицај који публика има на спортисте повезана је са основним стахом од негативне процене. Тако се спортисти боје да ће их други проценити, а посебно страхују да ће их ови други негативно оценити, а то може утицати на њихово самопуздање. Ако су спортисти сигурни у своје перфомансе и имају више искуства, вероватно је да ће публика имати негативан утицај на њихов рад. Међутим за оне спортисте који имају мање искуства, а посебно они који имају мало поверења у своје способности, публика може имати погубан ефекат (Krstić A.,2019).

Индустрјализација спорта представља својеврсну манипуацију, може се одредити као методичан начин деловања на масовне нагоне и укусе помоћу разних врста симбола чија функција није у томе да их култивише него да експлоатише нагоне и укусе масе. У новије време више се не може говорити о спорту као идеолошко неутралној појави, напротив спорт је постао пријемчив за све врсте идеолошких и политичких искључивости, за манипулацију и

комерцијализацију. Спорт као активност и спектакл осмишљава живот већег броја људи, њихов стил живљења, идентите, одређене обрасце понашања и вредности. У том смислу политика је фокусирана на оно што се догађа око спортова. У време политичких превирања, корупције, монопола и осталих пратећих појава „транзиције“ од манипулација у циљу стицања личне користи појединца или интересних група није поштеђена ни сфера спорта. Присуство публике која подржава репрезентативну селекцију, спортски клуб, екипу, интересну групу, спортисте или појединца, као и њихову идеологију и уверења има велики утицај на одвијање приредбе и коначни резултат (остварење циља). Од обичне публике разликују се навијачи као више или мање организована група која има чврсту и сталнију форму. Већина спортских истраживача присуство спортске публике објашњава као ритуал за одстрањивање сталне напетости појединца, која сваким даном постаје све већа. Ту се може толерисати одступање појединаца од норми и изразитије девијантно понашање само до одређене границе. (Krstić A.,2019).

-Као један од познатих примера у којем се види насилно понашање навијача на спортским дешавањима приказује мушка одбојкашка утакмица одигана у Новом Пазару између екипе Војводине и већ пометутог тима из овог града, где су навијачи звиждали химни „Боже правде“ и тиме показали непоштовање према спорту и својој држави. Република Србија је оштро осудила ово скандалозно понашање навијача Новог Пазара којој се придружио и сам клуб истичући да је Нови Пазар град спорта али да није у стању да сузбије негативне емоције и понашање људи који суграђани осећају према Републици Србији. (Krstić A.,2019).

сл.бр.14. а) и б) -насилничко понашање навијача на одбојкашкој утакмици
<https://www.rts.rs/page/sport/sr/story/39/odbojka/3103911/skandal-u-pazaru-izvizdana-himna-boze-pravde.html>

Од публике треба разликовати масу и гомили. Насупрот гомили, која обухвата мање групе људи, слично хорди из предисторијског периода, маса је модернији термин и означава непрегледне групе људи. Маса су производ модерне индустрије, која људима намеће понашање серијског типа. Док се у гомили остварује спајање или једињење мноштва у једну заједничку акцију у маси људи су физички близу али су објективно одвојени јер свако чува свој интегритет. Човек у маси није у потпуности лишен самоконтроле, његова активност се одвија по линијама индивидуалног избора, али упркос томе он је неотпоран, што значи да је стално под спољашњим утицајем. Учесници укључени у неки спортски догађај као припадници неструктуриране групе, показују склоност ка јединственом реаговању и униформисаним обрасцима понашања, често ирационалним изазваним заједничким извором емоционалног узбуђења (нпр. паника, колективна агресија итд.). Просторно окупљена маса која је ступила у акцију назива се гомилом (Ćurčić & Nikolić , 2022).

-Као још један негативан пример који публика показује на обојкашким утакмица могли смо да видимо у полуфиналној утакмици ЕП за мушкарце у одбојци која се одиграла између репрезентације Србије и Француске у којој су наши играчи славили резултатом 3:2. Меч је обележило срамно понашање наших навијача који су звиждали за време итонирања химне Француске репрезентације и узвикивали „ Косово је Србија“.

Такође све време су погрдним називима вређали противнике и тако су својем недолучним понашањем оставили у неверици 12.500 хиљада Француских навијача који су се налазили у то време у хали. (сл.бр.15)

сл.бр.15. а) и б) -насилничко понашање навијача на одбојкашкој утакмици. Преузето и модификовано према <https://www.rts.rs/page/sport/sr/story/39/odbojka/3103911/skandal-u-pazaru-izvzdana-himna-boze-pravde.html>

4.Методе рада

4.1. Анализа и критички осврт на поједина лична искуства о насиљу у одбојци

Све у циљу додатног разумевања овог светског феномена, а базирајући се на личним искуствима људи који су део спортске организације (одбојке) конструисан је и спроведен структурирани интервју међу неколико припадника (испитаника) ове организације. Интервјуисано је десет особа, узраста од 15 до 45 година. Испитаници/це су анонимно попуњавали упитнике у којима су се од њих тражиле различите процене и самопроцене. Међу њима су били по два припадника следећих функција спортске организације: тренера, одбојкашица, одбојкаша, судија и родитеља. Они су одговарали на питања само на основу њиховог личног искуства, мишљења и знања које су стекли током своје каријере.

Питања за интервју

Основни подаци:

1. Старост :
2. Пол:
3. Клуб:
4. Спортски стаж:
5. Позиција : тренер/играч/играчица/судија

Питања:

1. Да ли сте и колико упознати са термином „насиље у спорту“?
2. Који се облици насиља појављују у спорту?
3. Који потенцијални облици насиља се по Вама испољавају у спортској игри као што је одбојка?

4. Који су најчешћи узроци насиља у одбојци?
5. Да ли сте били сведок/учесник насиља у спору и када? Опишите.
6. Које су то негативне последице насиља и како утиче на саму игру?
7. У ком степену је насиље у одбојци присутно у нашој земљи и како?
8. Који су главни учесници насиља у спорту?
9. Да ли друштво у којем се појединац налази позитивно утиче на сузбијање насиља у спорту?
10. Опишите нам неколико потенцијалних решења за сузбијање насиља у одбојци?

4.2. Анализа интервјуа чланова одбојкашке организације

ОСНОВНИ ПОДАЦИ

1. Старост: 27 године
2. Пол: женски
3. Клуб: ОК Смедерево
4. Спортски стаж: 17 година
5. Позиција/улога:
 тренер/одбојкашица/одбојкаш/судија/

1. Старост: 15 године
2. Пол: женски
3. Клуб: ОК Заслон
4. Спортски стаж: 5 година
5. Позиција/улога:
 тренер/одбојкашица/одбојкаш/судија/родит.љ

-Прво питање: Обе испитанице одговориле су потврдно, да су упознате са појмом насиља у спорту и деле заједничко мишљење да је овај феномен условљен развојом друштва и технологије.

-Друго питање: На друго питање старија испитаница је била упозната са већим бројем облика насиља (физичко, психичко, сексуално и емотивно) за разлику од млађе која је знала само за два (психичко и физичко).

-Треће питање: На треће питање старија испитаница је кроз критичко размишљање успела да повеже претходно питање и његову корелацију са данашњицом, док је млађа то исказала кроз класичне примере њеног школског узраста.

-Четврто питање: На четврто питање старија испитаница је одговорила кроз повезивање међуљудских односа и показала већу способност међусобне корелације указујући а проблеме као што су сујета и непоштовање у спорту, док је са друге стране млађа испитаница то изразила кроз призму њеног узраста и обичних свађа између екипе и играчица.

-Пето питање: На пето питање и једна и друга испитаница одговориле су потврдним обликом да су сведочиле појави насиља у спорту стим што је старија испитаница имала више искуства и озбиљнијих примера са овом појавом.

-Шесто питање: На шесто питање као негативне послеедице насиља и једна и друга испитаница помнеле су неслагања и препирања унутар чланова екипе и спортске организације.

-Седмо питање: На седмо питање млађа испитаница је за разлику од старије одговорила да је насиље у нашој земљи мало присутно.

-Осмо питање: На осмо питање старија играчица је разлику од млађе изнела широк спектар узрочника насиља у спорту док је млађа знала само за играче.

-Девето питање: На девето питање обе испитанице су указале на значај друштва у сузбијању насиља.

-Десето питање: Као потенцијална решења за сузбијање насиља обе испитанице су навеле стварање позитивне хармоније између чланова екипе, тренера, судијске организације итд.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ

1. **Старост:** 24 године
2. **Пол:** мушки
3. **Клуб:** ОК Црњански
4. **Спортски стаж:** 16 година
5. **Позиција/улога:**
тренер/одбојкашица/одбојкаш/с
удија/родитељ

1. **Старост:** 16 година
2. **Пол:** мушки
3. **Клуб:** ОК Заслон
4. **Спортски стаж:** 7 година
5. **Позиција/улога:**
тренер/одбојкашица/одбојкаш
/судија/родитељ

-Прво питање: На прво питање оба испитаника су упозната са појавом насиља у спорту. Старији испитаник је имао личног искуства, док је млађи упознат са овим феноменом само из приче.

-Друго питање: На друго питање старији оба испитаника су била упозната са најчешћим облицима насиља у спорту.

-Треће питање: На треће питање и млађи и старији испитаник су навели вербално насиље као доминатно.

-Четврто питање: На четврто питање млађи испитаник је навео ривалство и незадовољство као кључно, док је старији навео притисак који старији играчи намећу млађима услед чега се ствара негативна кохезија између чланова екипе.

-Пето питање: На пето питање млађи испитаник је одговорио да је био сведок присуство насиља између играча и тренера, а старији међу публиком и екипама.

-Шесто питање: На шесто питање оба испитаника су нагласили да насиље негативно утиче на самопуздање, квалитет игре, кохезију међу члановима екипа.

-Седмо питање: На седмо питање оба испитаника су одговорили да је насиље у одбојци слабо присутно у нашој земљи управо због тога што је ово безконтактни спорт.

-Осмо питање: На осмо питање старији испитаник је одговорио је да су родитељи и тренери кључни за појаву насиља у спорту, док је млађи нагласио значај играча и публике.

-Девето питање: На девето питање оба испитаника су нагласили да је друштво кључно за сузбијање насиља.

-Десето питање: На десето питање старији испитаник је указао на значај породице и превентивних мера који они предузимају да би спречили жељу за испољавањем насиља код своје деце, док са друге стране млађи испитаник је указао на значај тренера.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ

1. Старост: 45 године
2. Пол: мушки
Позиција/улога:
тренер/одбојкашица/одбојкаш/судија/р
одитељ

1. Старост: 40
2. Пол: женски
Позиција/улога:
тренер/одбојкашица/одбојкаш/судија/р
одитељ

-Прво питање: На прво питање оба испитаника су одговорили потврдно да су упознати са појавом насиља у спорту.

-Друго питање: На друго питање оба испитаника су навели физичко, психичко и вербално насиље као доминантне облике насиља у спорту.

-Треће питање: На треће питање старији испитаник је нагласио физичко насиље као најдоминантније првенствено због психичких баријера које се стварају у њиховој глави, а млађи је указао на насиље које испољава тренер над играчима као и нетрепељивости која постоји између чланова екипе.

-Четврто питање: На четврто питање старији испитаник је нагласио материјална корист, непрофесионалност спортских радника,недовољна медијска заступљеност

дечијег спорт као кључне док је млађи указао на проблем ривалства, потиснуте агресије, неиспуњених очекивања, лоших породичних односа.

-Пето питање: На пето питање оба испитаника су исказала да су били сведоци тежих облика насиља у спортој игри која се завршавала физичким контактом.

-Шесто питање: Као негативне последице насиља старији испитаник је нагласио губитак амбиција, самопуздања и жеље код деце да се баве спортом, док је млађи указао на проблем породице и пројекције коју дете ствара у глави управо под њиховим утицајем.

-Седмо питање: На седмо питање оба испитаника се слажу да је насиље присутно у одбојци стим што је старији испитаник то упоређивао са другим споровима а млађи у односу на облике насиље.

-Осмо питање: На осмо питање и старији и млађи испитаник је одговорио да су тренер, спортиста, судија главни за појаву насиља у одбојци.

-Девето питање: На девто питање оба испитаника су нагласила да друштво нема или има мањи утицај на сузбијање насиља у спорту.

-Десето питање: На десето питање старији испитаник је указао на значај подизања свести о насиљу и последицама насиља у спорту код свих чиниоца, док је млађи указао на значај психотерапије.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ

1. Старост: 33 године
2. Пол: мушки
3. Позиција/улога:
тренер/одбојкашица/одбојкаш/судија/родитељ

1.Старост: 40
2.Пол:женски
3.Позиција/улога:
тренер/одбојкашица/одбојкаш/судија/родитељ

-Прво питање: На прво питање оба испитаника су одговорили потврдно да су упознати са појавом насиља у спорту.

-Друго питање: На друго питање оба испитаника су навели вербално и физичко насиље као потенцијални облик насиља у спорту.

- Треће питање: На треће питање старији испитаник је навео да је вербално насиље најдоминантније у спорту.

-Четврто питање: Као најчешће узроке насиља оба испитаника су навели лошу комуникацију и некохезију која влада између чланова тима и стручног штаба.

-Пето питање: На пето питање оба испитаника су одговорили потврдно да су били сведоци насиља у спорту и да их је било доста у њиховој каријери.

-Шесто питање: Као потенцијални узроци насиља они су навели одлазак у друге средине, државе и стварање нетрепеливости и тензије између чланова екипе.

-Седмо питање: На седмо питање оба испитаника су одговорили да је насиље јако присутно у одбојци поготово у последњих неколико деценија.

-Осмо питање: На осмо питање као главне узрочнике појаве насиља представљају сви директни и индиректни учесници спортских дешавања (тренер, судија, играчи, публика..)

-Девето питање: На девето питање оба испитаника су одговорили да друштво нема позитиван утицај на појединца управо због негативних емоција, сујете и многим лошим емоцијама које су присутне међу друштвом.

-Десето питање: Као одговор на десето питање испитаницу су ставили следећа потенцијална решења: едукацију свих учеснике у спорту, анкетирање и побољшање међуљудских односа, укључивање у рад и људе који се баве психологијом.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ

<p>1. Старост: 25 2. Пол: женски 3. Позиција/улога: тренер/одбојкашица/одбојкаш/ц удија/родитељ</p>	<p>1. Старост: 35 2. Пол: мушки 3. Позиција: тренер/одбојкашица/од бојкаш/ц</p>
--	--

-Прво питање: На прво питање оба испитаника су одговорили потврдно да су упознати са појавом насиља у спорту али да се нису едуковали за то.

-Друго питање: : На друго питање оба испитаника су навели физичко, психичко и вербално насиље као доминантне облике насиља у спорту.

- Треће питање: На треће питање испитанци су навели да се током њихове каријере највећу облик насиља испољавају између играча противничких екипа, као и играча према судијама.

-Четврто питање: На четврто питање оба испитаника су показала слагање и да је узрок управо неедукованост о другачијим приступима у релацији тренер-играч. Тренер у тим ситуацијама када исказује агресију, претпостављам да жели да “тргне” играча да да више од себе на терену или тренингу, што у већини случајева нема добре последице.

-Пето питање: На пето питање оба испитаника су исказала да су били сведоци различитих облика насиља у спорту, а ч ак су и пар пута били жртве истих.

-Шесто питање: На шесто питање као главни разлог био је обесхрабривање прво играча, а онда и целе екипе што даље може довести до негативних осећања ка одабраном спорту и крајње одустајању од истог.

-Седмо питање: На седмо питање оба испитаника су одговорили да је насиље изузетно присутно у спорту првенствено због недовољне едукације припадника спортске организације.

-Осмо питање: Као главне учеснике насиља испитаници су одговорили да су то тренери, судије и играчи.

-Девето питање: На девето питање оба испитаника су одговорили да постоји позитиван пут ка излазу из тога баш због све веће популаризације спортске психологије као правца у помагању спортиста да достигну своје потенцијале као и медијском подршком.

-Десето питање: Оба испитаника се слажу да је едукативни програм тренера и играча о начинима мотивације, концентрације и пажње на терену би знатно смањио агресивни приступ.

4.3.Потенцијална решења за сузбијање насиља у спорту

Насиље представља проблем појединца исто колико и проблем друштва које га промовише (легитимним или нелегитимним путем). Ми не можемо бити сигурни да ли до насиља долази тако што оно кулминира у појединцу, који онда проналази стадион као друштвено прихатљиво подручје за испољавање или је друштво прихатљиво подручје то које нужно мора пронаћи неко место за испољавање агресије не би ли комплетни „систем“ могао да функционише како треба. Оптерећења којима су, због захтева модерног спортског професионализма, спортисти данас подвргнути у погледу огромних, физичких и психичких напора понекад доводе до нагомилавања беса и фрустрације. То се онда манифестује кроз вербално и физичко насиље на самом терену, а уједно има далекосежне социолошке последице на публику око терена као и на младе људе који у модерним спортским звездама траже своје идоле. Спортисти често управо у кључним тренуцима утакмице, деловима меча услед нагомилане фрустрације под притиском почну испољавати неконтролисано и готово несвесним агресивним испадима чиме руше основне спортске постулате фер-плеја и такмичарског духа.

Строге казне су само један од начина да се насиље на спортским теренима сузбије. С обзиром на пораст броја оваквих инцидената очекивано је да мере буду још строжије, суспензије дуже а казне више. Међутим то су казне које само кажњавају учињено, али да

би се заиста решио проблем потребно је учинити нешто да се оне спрече. Као друга јако битна карика која утиче на смањење агресивног и насилничког понашања представљају **медији**. Медији би требали промовисати својом кампањом смањења насиља и агресивног понашања у спорту што такође укључује пристанак и учествовање спортиста, тренера, управе и самих гледалаца, а сви би они требали учествовати на разним семинарима који се баве темом спортског насиља. Насилништво у спорту није могуће посматрати из контекста друштвеног насиља уопште, јер је оно само један од његових сегмената. С тога су биолошке, психолошке и социолошке теорије општи етиолошки оквир чијом аналогијом је могуће потражити нека објашњења узрочности појаве спортског насиља. Превазилажење спортског насиља захтева другачије физичко и спортско образовање, другачији однос човека према свом телу и нарочито према телу других људи (Ćurčić & Nikolić , 2022). Насиље публице и учинак нереди повезује са узроцима који те нереди изазивају. Тек када нереди на спортским приредбама постану чести и са озбиљним поселдицама позивају се у помоћ научници да систематским истраживањима помогну спорту

-КАРАКТЕРОМ ПРОТИВ НАСИЉА!!!

(Превенција насиља у спорту и коришћење спорта за изградњу моралног карактера и афирмацију његових позитивних вредности је основни циљ овог слогана.) (Ćurčić & Nikolić , 2022).

- Критеријум иницијативе за превенцију насиља (Ćurčić & Nikolić , 2022):

1. *Иницијатива би требала да се усмери према потребама младих;*
2. *Требало би да се повежу са већ постојећим културним покретима младих;*
3. *Требало би да је лако преносива на остале области живота;*
4. *Требало би да унапређује сарадњу;*
5. *Требало би да има слободну и интересну атмосферу која позива на игру и учење;*

-Мере за превенцију насиља:

Као битан фактор у превенцији насиља играју спортске организације, клубови који требају вршити константне едукације, радионице са вођама навијача тако да они могу да стекну увид шта следи ако они и клуб не буду поштовали законске мере. Сарадња полиције

са навијачима би била јако добра варијанта побољшања „ односа полиције и навијача“, јер многи навијачи указују на чињеницу да су полицајци ти који провоцирају и узрокују насиље. Организација утакмица и провере на улазима требале би се много поштрити. На улазима би требало претресати детаљније сваког појединачног навијача. Самим тим улаз на стадион би трајао спорије али би се умногоме смањило уношење пиротехничких средстава. Било би добро да се повећа број полицајаца на спортским догађајима, како би и ако би дошло до ескалације насиља то што пре било смирено. Транспорт гостујећих навијача на терен требао би боље организовати тако што ће се навијачи проверити и биће им забрањено да носе алкохол, психоактивне супстанце, транспаренте и заставе са увредљивим садржајем и пиротехничким средствима.

5.ЗАКЉУЧАК

Насиље у спорту представља друштвено опасну појаву, те се као и било која друга друштвена појава не може посматрати изоловано, изван ширег друштвеног контекста. Узроци ове друштвено опасне појаве су бројни, а већина ових узрока, социјалне, политичке и економске природе, утиче на пораст насиља у друштву уопште, па самим тим и на насиље у спорту. У овом раду се кроз представљање једне богате тимске спортске игре као што је одбојка на адекватан начин приказује потенцијалне врсте и облици насиља који су све присутнији у пракси, а којима није посвећена адекватна пажња у научним истраживањима. Сваки од наведених облика се морају посматрати посебно али и сагледавати као целина у контексту самог спорта. Цео савремени свет спроводи озбиљне напоре да се сузбије насилничко понашање у спорту и на спортским догађајима. Сав научни, стручни и спортски потенцијал укључен је у проналажења начина за борбу против ових девијантних појава у спорту и на спортским догађајима и том проблему прилазе веома сериозно и студиозно. Стратегија борбе против насиља и недоличног понашања у спорту мора бити саставни део синхронизоване шире стратегије, организоване борбе са циљем спречавања и сузбијања свих друштвено опасних појава, уз уважавање одређених специфичности везаних за овај феномен. Насилничко и недолично понашање на спортским приредбама има своју генезу и развој, услове који им погодују, спољне и унутрашње факторе који доприносе појави, прогресији и ескалацији ове појаве. Делотворан приступ у превенцији ове појаве подразумева уочавање, у раним фазама развоја одређене личности, фактора ризика, који ако се благовремено не спрече, могу довести до формирања насилне личности, склоне насилничком и недоличном понашању.

6. ЛИТЕРАТУРА

1. Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. New Yerssy: Pretince Hall;
2. Kapušćinski R. (2019). Fudbalski rat;
3. Bilić, V. (2018). *Nove perspektive, izazovi i pristupi nasilju među vršnjacima*. Zagreb: Obrazovni izazovi i Učiteljski fakultet.
4. Vejnović D. (2014). *Nasilje u sportu, Banja luka*,91-103;
5. Vukotić M. (2016), *Nasilje u sportu*. Diplomski rad, Uiverzitet u Nišu;
6. Vojinović D.(2015). *Feminološki i etilološki aspekta nasilja u sportu*,Banja luka;
7. Krstić A.(2019), *Uticaj publike kao elementa sportskog događaja na kvalitet igre odbojkaša*. Diplomski rad, Univerzitet u Beogradu;
8. Nešić Miroslav, Radenovović Sandra (2016). *Život kroz sport*, Beograd- Posveta;
9. Rahim, M.A. (1997) Styles of managing organizational conflict: A critical review and synthesis of theory and research. u: Rahim M.A., Golembiewski R.T., Pate L.E. [ur.] Current topics in management, Greenwich: JAI Press;
10. Radenović Sandra (2017). Sport i drušvo- *Socioogija sa sociologijom sporta, sociologija sporta*. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Univerzitet u Beogradu;
11. Poček S. (2015), *Specifičnost antropološkog statusa mladih odbojkašica Vojvodine*. Doktorska disertacija, Univerzitet u Novom Sadu;
12. Ćurčić P.,Nikolić G. (2022), *Nasilje kao fenomen*;
13. <https://www.juznevesti.com/Sport/Trener-i-odbojkas-se-pomirili-nakon-incidenta-Svetozarevic-suspendovan-do-daljeg.sr.html>;
14. <http://www.zurnal.rs/odbojka/reprezentacija/53403/skandal-u-hrvatskoj-selektor-dodirivao-igracicu-u-sobi-pa-zbog-problema-sa-srcem-napustio-reprezentaciju?lang=lat>;
15. <https://sportske.net/vest/olimpijada/oi-umalo-tuca-na-odbojkaskoj-utakmici-271774>;
16. <https://srbijasport.net/n/34231/fenomenologija-agresivnosti---nasilje-u-sportu>;
17. <https://mondo.ba/Sport/Ostali-sportovi/a1159612/Svadjia-na-odbojkaskoj-utakmici-Hrvatska-Grcka.html>;
18. <https://www.youtube.com/watch?v=J-rlclQPw60>
19. <https://nova.rs/sport/ostalo/odbojka-izbacen-iz-reprezentacije-igra-u-rusiji-zatvor/>
20. <https://lolamagazin.com/2022/09/11/slucuj-mobinga-nad-banjaluckim-kosarkasicama-u-pat-poziciji/>
21. <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-48785762>

22. <http://www.zurnal.rs/odbojka>
23. <https://sportal.blic.rs/odbojka/rus-je-nazvao-majmunom-a-onda-mu-je-odgovorila-necu-da-se-spustam-na-taj-nivo/2022051412362263767>
24. <https://www.telegraf.rs/sport/2109613-umalo-tuca-na-odbojci-miljkovic-i-atanasijevic-bas-nervozni-video>
25. <https://www.rts.rs/page/sport/sr/story/39/odbojka/3103911/skandal-u-pazaru-izvizdana-himna-boze-pravde.html>
26. <https://www.rts.rs/page/sport/sr/story/39/odbojka/3103911/skandal-u-pazaru-izvizdana-himna-boze-pravde.html>
27. <https://www.021.rs/story/Sport/Kosarka/84184/VIDEO-Prekid-utakmice-Zvezda-Partizan-zbog-opste-tuce.html>